

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Філологічний факультет
Кафедра української мови, літератури та журналістики

На правах рукопису

**ПІДГОТОВКА ВІДЕОРЕПОРТАЖІВ
ПРО ПРИКОРДОННЕ ЖИТТЯ ЧЕРНІГІВЩИНИ**
(практичний проєкт)

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня – магістр
за спеціальністю – Журналістика
Освітньо-професійна програма – Журналістика

здобувача вищої освіти
очної форми навчання
групи МЖ 25
Коцєбчука Олексія Миколайовича

Роботу розглянуто й допущено до
захисту

на засіданні кафедри
протокол №_____ від _____)
Завідувач кафедри
_____ Т. Л. Хомич

Науковий керівник –
доктор філологічних наук, професор
Навальна Марина Іванівна

Чернігів – 2025

АНОТАЦІЯ

У магістерському проєкті «Підготовка відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини» досліджено методологію та технології створення відеорепортажів у умовах воєнного конфлікту. Метою роботи є виявлення жанрових, змістових та технологічних особливостей підготовки відеорепортажів та реалізація циклу практичних матеріалів, що висвітлюють життя прикордонних громад. У дослідженні використано аналіз, синтез, порівняння, інтерв'ювання, контент-аналіз та аналіз відеоряду. Практична частина базується на авторському досвіді роботи на платформі «Суспільне Чернігів».

Ключові слова: відеорепортаж, прикордоння, Чернігівщина, медіапрактика, війна, аудиторія.

ANNOTATION

The master's project «*Preparation of Video Reports about Borderland Life in the Chernihiv Region*» explores the methodology and technologies of producing video reports under the conditions of armed conflict. The purpose of the study is to identify the genre, thematic, and technological features of preparing video reports and to implement a cycle of practical materials that reflect the life of border communities. The research methods include analysis, synthesis, comparison, interviewing, content analysis, and video sequence analysis. The practical component is based on the author's professional experience within the "Suspilne Chernihiv" media platform.

Keywords: video report, borderland, Chernihiv region, media practice, war, audience.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ВІДЕОРЕПОРТАЖУ ЯК РІЗНОВИДУ РЕПОРТАЖУ	9
1.1. Поняття репортажу, його жанрові особливості	9
1.2. Відеорепортаж, його особливості, різновиди, основні принципи створення	10
1.3. Сучасний погляд на відерепортаж як жанр. Відеорепортаж в умовах цифрових медіа	14
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ ВІДЕОРЕПОРТАЖІВ ПРО ПРИКОРДОННЕ ЖИТТЯ ЧЕРНІГІВЩИНИ	17
2.1. Соціально-інформаційний контекст прикордоння Чернігівщини	17
2.2. Технічні та творчі прийоми підготовки відеорепортажів. Пошук теми, організація зйомок, робота «в полі»	19
2.3. Конфліктно-чуттєва журналістика у висвітленні проблем жителів, вразливих прикордоння Чернігівщини та робота з героями	22
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВІДЕОРЕПОРТАЖІВ ПРО ЖИТТЯ НА ПРИКОРДОННІ ЧЕРНІГІВЩИНИ	28
3.1. Загальна характеристика циклу відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини	28
3.2. Тематика та сюжетна побудова відеорепортажів	29
3.2.1. Висвітлення теми демографічного занепаду вимирання сіл на прикордонні Чернігівщини	29
3.2.2. Вимушене переселення: людські історії прикордоння під час війни	31
3.2.3. Життя прикордоння в умовах постійних обстрілів	33
3.2.4. Сільське господарство на прикордонні Чернігівщини в умовах війни	33
3.3. Аналіз аудиторії відеорепортажів проєкту на платформі YouTube	34
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40

ДОДАТКИ.....	43
--------------	----

ВСТУП

Сучасна українська журналістика переживає глибокі трансформації, зумовлені як розвитком цифрових медіа, так і суспільно-політичними викликами, передусім – повномасштабною війною Росії проти України. У цих умовах журналісти, особливо локальні, виконують не лише інформаційну, а й суспільно важливу місію – документування реалій життя, фіксацію правди про події та історії людей, які живуть на територіях, що розташовані на периферії країни географічно, та на периферії соціально-політичного та економічного життя держави, але безпосередньо відчують наслідки війни, бо межують з лінією фронту. Однією з таких територій є прикордоння Чернігівщини – північний прикордонний регіон країни.

Відеорепортаж у сучасному медіапросторі залишається одним із найефективніших жанрів журналістики, що поєднує документальність, оперативність і емоційний вплив. Саме через відео можна найповніше відтворити атмосферу місця подій, показати людину у її природному середовищі, передати емоцію. Тому звернення до жанру відеорепортажу для висвітлення життя прикордонних громад Чернігівщини є професійно вмотивованим.

Актуальність теми зумовлена необхідністю створення достовірних, глибоких і людяних журналістських матеріалів про життя на прикордонні, що нині залишається однією з найуразливіших зон України. В умовах постійної небезпеки, відтоку населення, економічної стагнації та психологічного виснаження мешканців важливо показати, що за статистикою стоять живі люди, їхні історії, страхи та надії. Цикл відеорепортажів, підготовлений у межах цього магістерського проекту, має на меті показати різні сфери життя прикордонних громад: демографічного занепаду, фермерства у складних умовах, евакуації родин, наслідків російських обстрілів.

Мета роботи – дослідити особливості підготовки та створення відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини зокрема і в умовах

воєнного стану, а також реалізувати практичний цикл матеріалів, які розкривають соціальні проблеми та життєстійкість мешканців прикордоння.

Завдання:

1. Проаналізувати сутність і жанрові особливості репортажу та відеорепортажу в сучасній журналістиці.
2. Визначити специфіку роботи журналіста у прикордонних громадах.
3. Охарактеризувати технічні й організаційні засоби створення якісного відеорепортажу.
4. Створити цикл відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини.
5. Провести аналіз аудиторії та ефективності оприлюднених матеріалів.

Об’єкт дослідження – процес підготовки відеорепортажів на прикордонні Чернігівщини.

Предмет дослідження – жанрові, змістові та технологічні особливості створення відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини.

Методи дослідження. У роботі застосовано загальнонаукові (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення) та спеціальні методи журналістикознавчих досліджень: спостереження, інтерв’ювання, контент-аналіз, аналіз відеоряду й вербального контенту. Практична частина базується на власному досвіді автора як журналіста філії Суспільного мовника «Суспільне Чернігів».

Наукова новизна полягає у спробі системно дослідити специфіку створення відеорепортажів у прифронтових і прикордонних умовах, а також у поєднанні теоретичного аналізу жанру з практичним досвідом реалізації журналістських матеріалів, що висвітлюють життя громад у зоні постійної небезпеки.

Практичне значення роботи полягає у створенні циклу відеорепортажів, що можуть бути використані як навчальний і професійний матеріал для підготовки журналістів, а також як документальні свідчення

сучасного життя прикордоння. Результати дослідження можуть слугувати методичною базою для курсів із тележурналістики, відеовиробництва та регіональних медіадосліджень.

Апробація результатів магістерської роботи. Матеріали дослідження апробовано на таких конференціях:

1. II Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Світ у медіа, медіа у світі: тенденції і перспективи» (НУБіП України, 28.10.2024 р.). Тема доповіді: *«Підготовка відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини»*.

2. Міжнародна науково-практична конференція *«Полілог культур: філологічна та культурологічна освіта в контексті сталого розвитку»* (Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 24–25 квітня 2025 р.). Тема доповіді: *«Порушення журналістських стандартів у ЗМІ під час війни»*.

3. IX Міжнародна науково-практична конференція для молодих науковців *«Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення»* (м. Ніжин, 28 травня 2025 р.). Тема доповіді: *«Конфліктно-чуттєва журналістика у висвітленні проблем мешканців, вразливих верств прикордоння Чернігівщини»*.

Певні положення магістерського дослідження оприлюднені у публікації тез:

Коцебчук О. *Конфліктно-чуттєва журналістика у висвітленні проблем мешканців, вразливих верств прикордоння Чернігівщини. Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення: збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Ніжин, 28 травня 2025 р.). – Ніжин, 2025. – С. 58.

Структура роботи. Магістерський проект складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи 50 сторінок, список джерел містить 25 найменувань, до роботи додано відеододатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА: ВІДЕОРЕПОРТАЖ ЯК РІЗНОВИД РЕПОРТАЖУ, ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ.

1.1. Поняття репортажу, його жанрові особливості

Репортаж належить до інформаційних жанрів публіцистики і є одним із основних жанрів журналістики, що передбачає безпосередню фіксацію подій, явищ, ситуацій. Це жанр публіцистичної прози, розповідь про події, відомі авторові на підставі власного спостереження [4]. Термін репортаж походить від французького «reportage», який у свою чергу походить від латинського «reporto», що означає передавати, повідомляти. Це розповідь очевидця або учасника події. Схематично це можна описати так: подія – репортер – отримувач інформації. Новина у репортажі обростає суб'єктивними враженнями репортера (спостерігача), його співпереживаннями [19].

Репортаж – це жанр, який передбачає оперативну і яскраву розповідь про подію, ситуацію, явище [15]. Головною рисою репортажу є його документальність, тобто точне відтворення подій з місця їхнього перебігу. Цей жанр передбачає присутність журналіста на місці подій, використання власних спостережень, свідчень очевидців.

Репортаж – це той інформаційний жанр, який надає журналісту можливість розкрити свій стиль, своє бачення – репортаж не має таких меж, як, наприклад, замітка, кореспонденція. Репортаж, як жанр, є значно ширшим, об'ємним, наповненим, це дозволяє описувати події детальніше, образніше, змістовніше. Репортаж складний жанр, жанр який не просто вписати в рамки, він має багато особливостей, різновидів, підходів, репортажі можуть бути різними за розміром наповненням, оперативністю тощо. Різноманітність репортажів нашо́вхує на думку дослідників даної теми про те, що цей жанр мусить мати внутрішньожанрові різновиди [15].

Однією з найхарактерніших особливостей репортажу як жанру можна виділити те, що репортаж допомагає донести не лише факти, а й атмосферу події, репортаж дозволяє зануритись у подію.

Репортаж – це жанр, покликаний передати подію таким чином, аби максимально надати аудиторії можливість самим відчувати себе на місці події відчувати атмосферу та емоції героїв. Репортаж - жанр, в якому події мають відтворюватися динамічно, з документальною точністю, яскраво, емоційно, що створює у публіки відчуття власної присутності на місці події [7].

Серед жанрових особливостей репортажу, у числі інших, можна виділити:

Оперативність – репортаж відображає події в момент їхнього розвитку або незабаром після них.

- Безпосередню присутність автора на місці подій
- Інформативність
- Документальність – точність у передачі фактів та відсутність художнього домислу.
- Емоційність – вплив на аудиторію через емоції героїв, деталізацію, атмосферність, журналістські прийоми.
- Динамічність – події подаються в русі, у репортажі відображений розвиток дії на відміну від констатації факту, притаманне відчуття присутності у події – журналіст ніби проводить глядача крізь події.

1.2. Відеорепортаж, його особливості, різновиди, основні принципи створення

Відеорепортаж є аудіовізуальним різновидом репортажу, що використовує відеозображення як основний засіб передачі інформації. Головні особливості відеорепортажу: візуалізація подій – використання відеоряду для точнішої передачі контексту; звуковий супровід відео: коментарі журналіста, інтерв'ю, фонові звуки; монтаж – поєднання різних

планів, кадрів, інтерв'ю для відтворення повноцінної картини подій. На практиці основні складові відеорепортажу це: закадровий текст або начитка (може і не бути), відеоряд, синхрони, тобто пряма мова в кадрі, та інтершум – синхронізований звук та відео без закадрової начитки. Відеоряд – найголовніша, визначальна складова.

Розглянемо детальніше особливості відеорепортажу як різновиду жанру репортаж.

Динамічність відеорепортажу характеризується можливістю поєднання мовностилістичних прийомів та аудіовізуальних засобів, фактів і живої картини, що сукупно створює у глядача ефект присутності.

Присутність автора, як очевидця, можна зафіксувати у таких прийомах як сдендап або включення, де глядач може бачити журналіста на фоні подій про які він розповідає.

Емоційність як ознака відеорепортажу полягає у тому, що завдання репортажу – не просто повідомити про подію, як факт, а занурити споживача інформації у її атмосферу, дає змогу пережити події разом з героями репортажу. Журналіст створює відчуття занурення у середовище події. Попри свою документальність, об'єктивність, відсутність оціночних суджень (що є порушенням журналістських стандартів) [18]. Відеорепортаж, як будь-який репортаж, завжди несе в собі авторську оцінку подій через різні допустимі засоби такі як: вибір деталей, інтонацію, синхронів, динаміку тощо.

Емоційна складова відеорепортажу має вписатись у таку його особливість як документальність. Документальність це те, що має викликати довіру глядача.

Інформативність та документальність: репортаж завжди будується на реальних подіях, фактах, героях. Журналіст показує подію такою, якою вона є в реальності, зберігаючи її хід та логіку. Репортаж будується на прямих коментарях офіційних джерел, очевидців, учасників подій, експертів, документальних матеріалах тощо.

У відеорепортажі документальність проявляється у кадрах з місця події, прямій мові (синхрони учасників, свідків, представників влади тощо), звуковому супроводі – інтершумі [1]. Відеорепортаж значно більше спирається на відео і звук, ніж на текстове викладення подій – авторську начитку.

Оперативність – одна з ключових особливостей відеорепортажу, яка відрізняє його від багатьох інших журналістських жанрів. Вона визначає швидкість збору, обробки та подачі інформації, щоб глядач отримав найсвіжіші факти якнайшвидше іноді у прямому етері з місця події. Найголовніше, в часовому вимірі від збору інформації до видачі журналістського продукту в етер, щоб відеорепортаж не втратив новизни, актуальності [2]. У практичній площині це проявляється у тому, що журналіст, який готує репортаж, і знімальна група, якою він керує, виїжджають на місце одразу після того, як сталася важлива подія, або одразу, коли це стане можливим, головне, вкlastись в умовний час актуальності. Найвищий рівень оперативності, коли журналіст виходить у прямий етер з місця подій, це стосується саме подієвих репортажів.

Репортажі (відеорепортажі) умовно можна поділити на три різновиди, вони у різній літературі зустрічаються під різними назвами, але суть здебільшого схожа. Знання цих різновидів дуже важливе для організації роботи журналіста, допомагає визначитись, яка його роль у створенні кінцевого продукту: від репортера, що просто передає факти з місця події до автора документального твору.

Подієвий відеорепортаж – це класичний новинний репортаж, де головне – оперативно передати інформацію про подію, що відбувається. Завдання репортера якомога швидше, точніше і повно передати те, що відбувається в певному місці в певний момент. Розповісти: що, де, коли, яким чином. Роль репортера у цьому випадку зведена до мінімуму: його роль виступати як ретранслятор, як провідник, що веде шляхами, які визначає саме подія. За способами відтворення подієві відеорепортажі можуть бути у

вигляді прямих включень (чи це з місця спортивних змагань, чи місця прильоту балістичної ракети) або записаний на певні носії матеріал, який уже потім складається у відорепортаж у процесі написання тексту та відео і аудіо монтажу, однак критерій оперативність у подієвих репортажах має визначальну роль – такий репортаж має бути виданим якнайшвидше. Для подієвого відорепортажу характерні такі ознаки: чітка дата і місце того що відбувається, стиль закадрового тексту лаконічний, відсутність оцінної лексики, увага до деталей (дата, кількість, джерело інформації тощо), основний лексичний набір: іменники та дієслова [23] – для описовості того, що відбувається у нас є відеоряд та звук.

Тематичний відорепортаж: журналіст сам підбирає об'єкт, про який буде розповідати, героїв, події, відповідно до заданої редакцією або авторської теми та ідеї твору. Тобто тут головним є не подія, а ідея, ми обираємо явище життя, про яке хочемо розказати, яке хочемо проявити у своєму відорепортажі. До цього виду відорепортажу в залежності від мети, тематики, способу та інструментарію викладення і т.п., можна віднести оглядові репортажі, проблемні, пізнавальні, аналітичні, розслідування тощо.

Тематичний репортаж вимагає планування, сценарної підготовки, визначення ключових моментів дії і послідовності показу. Це схоже на роботу над документальним фільмом. Журналіст стає не просто репортером, який передає інформацію з місця подій, він стає справжнім автором, сценаристом, режисером, але режисером, який проявляє не вигадані, а реальні події, явища, героїв.

Як приклад тематичного репортажу можна навести: репортажі про життя тварин, групи людей, країни, можливо й одного героя, який зацікавив автора, як приклад певного прояву буття.

Організований або поставний відорепортаж [6] – різновид, де визначальну роль виконує журналіст як автор твору. Він власне модулює подію, яку потім і висвітлює. Етапами його роботи є визначення основної теми, фокусу, підбір героїв сюжету, засобів та прийомів творчого освоєння

матеріалу, після чого складається сценарій, визначаються форми та засоби поєднання епізодів, місце автора [14] і, врешті, організація всього процесу створення продукту від початку до завершення.

У французькій спеціалізованій літературі [24], можна знайти іншу класифікацію для відеорепортажів, що робляться для новинних випусків.

1. **Гарячий репортаж** – про несподівану подію, яка сталась, яку висвітлювати треба негайно. Наприклад: авіаудар по цивільній інфраструктурі, ДТП, стихійне лихо тощо. Завдання репортера: якомога точніше та повніше передати те, що відбувається.

2. **Теплий репортаж**, може бути про те саме, що і гарячий, але через деякий, наприклад, наступного дня коли подія, ще певним чином відбувається, триває, з'являються нові факти, які можуть послугувати новиною.

3. **Холодний репортаж** – це репортаж про події, про які відомо заздалегідь: запланований захід, подія що повторюються щороку тощо.

Також як іще більш спрощений приклад подібної класифікації репортажів можна навести класифікацію, яку запропонував В.Й. Здоровега: подієвий та неподієвий репортаж [7].

1.3. Сучасний погляд на відерепортаж як жанр. Відерепортаж в умовах цифрових медіа

Відерепортаж у сучасному медіапросторі поєднує класичні журналістські принципи описані нами вище (документальність, достовірність, емоційність і т.д.) з новими можливостями цифрових технологій. Сьогодні журналіст працює у середовищі, де інформація поширюється миттєво, конкуруючи не тільки з колегами-професіоналами, а й з аматорським контентом у соцмережах. Відерепортаж уже вийшов за рамки телевізійного жанру зі звичними для нього шаблонами. Відерепортаж розширює середовище свого існування та еволюціонує у нових умовах.

Еволюція відеорепортажу як жанру: класичний телевізійний репортаж → мультимедійний репортаж.

Ключові риси сучасного відеорепортажу: мультимедійність, швидкість реагування на подію, пресоналізація (фокус на конкретному герої), конвергенція редакцій: один і той самий репортаж може існувати у вигляді телевізійного сюжету, версії для соцмереж, скорочені версії для соцмереж (Shorts, reels, stories), розширеної онлайн-публікації.

Трансформація професії журналіста, що створює відеорепортажі: класична команда, яка створювала відеорепортаж для телебачення, мала вигляд: журналіст та оператор. Оператор, як окрема одиниця знімальної групи, був необхідний ще й через те, що апаратура для аудіовідеозйомки була досить громіздкою і складною у користуванні у плані ергономічності, порівняно з сучасними апаратами. Тепер журналіст може виконувати запис подій без оператора, людини, що просто записує те, на що вказує керівник знімальної групи, тобто журналіст. Тепер, щоб створювати відеорепортаж достаньо набору техніки, що вміщається в одній руці журналіста, функції оператора журналіст може брати на себе. Сучасні можливості дозволяють оптимізувати процес зйомки відеорепортажу, спростити цей процес, при цьому, працювати значно ефективніше. Тобто тепер журналіст одночасно може бути: автор, кореспондент, оператор, монтажер та SMM-ник. Звичайно це не говорить про те, що не потрібен професійний відеоператор чи відеомонтажер, це говорить про те, що і без них журналіст може обійтись і виробляти конкурентний контент. Команда потрібна для масштабних проєктів. Зокрема дані тези підтвердженні і під час роботи над нашим проєктом «Підготовка відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини».

Сучасний відеорепортаж вийшов за рамки телебачення, він вбудувався і в систему цифрових медіа що, це підтверджують соцдослідження, стала основним середовищем для взаємодії з аудиторією.

За даними дослідження Центру соціальних та маркетингових досліджень «СОЦИС», проведеного у червні 2025 року 86% респондентів споживають новини з мережі інтернет. Телебачення як джерело новин використовують 26%, які дивляться загальнонаціональні канали, та 10 регіональні, радіо та друковані змі далеко позаду з 9% та 3,4% відповідно[14]. Отже, такі ніші для відеорепортажів як телебачення та інтернет є основними, з великою перевагою інтернет-середовища.

Поява і розвиток таких соціальних платформ YouTube, TikTok, Instagram, Facebook, Telegram, X та інших впливає і на зміни, які зазнає відеорепортаж як жанр журналістики. Оптимізація під ту чи іншу платформу впливає на стиль, тривалість відеорепортажів. Алгоритми соцмереж впливають на назву, тему, ключові слова, форму подачі і т.п. змінилась взаємодія з аудиторією – користувач тепер не просто глядач, а й активний коментатор та критик. Через перенасиченість контентом різної тематики, журналісту потрібно створювати унікальний матеріал, зайняти певну нішу, з'являються ще більші стимули викликати інтерес публіки.

Сучасний відеорепортаж – це інтерактивний продукт, який існує в середовищі цифрової конвергенції. Він поєднує оперативність, динамічність, глибину аналізу та візуальну привабливість. Час вимагає від журналіста нових компетенцій і постійного розвитку, що не відставати від тенденцій і, можливо, створювати нові напрямки розвитку жанру.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ ВІДЕОРЕПОРТАЖІВ ПРО ПРИКОРДОННЕ ЖИТТЯ ЧЕРНІГІВЩИНИ

2.1. Соціально-інформаційний контекст прикордоння Чернігівщини

Чернігівська область є однією з найбільших областей України за площею. Її територія становить близько **31,9 тис. км²**, це **третє місце** після Одеської та Дніпропетровської областей [17]. Водночас за чисельністю населення область серед останніх – третє місце, але вже з нижньої частини списку. Станом на початок 2022 року на території області проживало приблизно **959,3 тис. осіб** [25]. Середня **щільність населення** становить близько **30 осіб на 1 км²**, що є найнижчим показником в Україні, це вдвічі менше середнього показника в Україні (див. додаток А).

Поєднання великої площі та відносно невеликої кількості населення формує унікальні соціальні й інформаційні умови області. Проте наш проєкт «Підготовка відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини» веде у ще більш унікальні умови роботи: ми будемо працювати на територіях області, де щільність населення удвічі нижча за середню загалом по області, підкреслимо, області й без того найменше заселеної. Наша робота зосередиться у громадах найпівнічнішого прикордонного з Росією району Новгород-Сіверського. За даними, які надає Державна служба статистики України за 2022 рік, поділивши площу району 4630 км² на кількість наявного населення 62141 [5], маємо цифру щільності населення: приблизно 13 осіб на км². Станом на жовтень 2025 року населення територій, які охоплює наш проєкт скоротилось ще на чверть, а прикордонній з Росією Семенівській громаді – вдвічі, порівняно з періодом до повномасштабного вторгнення, про це журналістам Суспільного мовника розповів начальник Новгород-Сіверської РВА Олександр Селіверстов [21], що обумовлено не стільки природним зменшенням населення, як до повномасштабного вторгнення у

регіоні, скільки процесом переселення жителів прикордоння внаслідок бойових дій. Значна частина території прикордонного району представлена сільською місцевістю та двома містами Новгород-Сіверський та Семенівка. У прикордонних районах це зумовлює низку специфічних викликів, зокрема обмежену доступність інфраструктури, слабке транспортне сполучення та інтернет-покриття, мобільний зв'язок, підвищену інформаційну вразливість населення.

Низька щільність населення ускладнює роботу журналістів: треба знаходити цікаві теми, захопливі історії в малолюдних місцях з малою соціально-економічною динамікою, де за сталим стереотипом: «нічого не відбувається». Значні відстані між населеними пунктами та складність комунікації впливають як на пошук тем, так і на збір інформації, на оперативність її поширення. У контексті війни та прикордонного розташування області ці чинники набувають особливого значення. Відеорепортаж у такій ситуації стає важливим інструментом, який дозволяє донести інформацію про життя місцевих жителів до широкої аудиторії, показати реальність життя прикордоння та сприяти підвищенню рівня суспільної поінформованості про проблеми та потреби цього регіону.

Цільова аудиторія та функція відеорепортажу.

Коли ми визначились з тим, про що будемо розповідати, треба визначити ціль – для кого ми це розповідаємо і навіщо. Забігаючи наперед, ми матимемо статистику переглядів відеорепортажів нашого проекту в кінцевому тексті цієї роботи. Підбір цільової аудиторії впливає на формат самого продукту, він має бути цікавим для споживача. Визначальним фактором, обираючи аудиторію, ми ставимо мету: для чого ми це робимо: перше, що спадає на думку, донести якомога широкому загалу в Україні та світі інформацію про життя людей прикордоння Чернігівщини, їхні традиції, їхню буденність, переживання, пригоди, поневіряння, проблеми, їхню особливість, унікальність. Тому завдання: робити цікавий конкурентний продукт для глядачів незалежно від статі, вікових категорій дорослої групи

глядачів, місця проживання (село, місто до 50 тис. жителів, місто понад 50 тис. жителів). Робити продукт для такої широкої аудиторії підказує й дослідження споживання новин серед цих категорій, що було проведено Суспільним мовником за період липень 2022 року – листопад 2024 [5]. Різниця залучення серед перерахованих категорій коливається в межах менше 10% (див. додаток Б). Працюючи над проектом також беремо до уваги падіння аудиторії телебачення та перевагу над ним інтернет-медіа.

2.2. Технічні та творчі прийоми підготовки відеорепортажів.

Пошук теми, організація зйомок, робота «в полі»

Етапи роботи журналіста-автора над репортажем від задуму до відзнятого матеріалу схематично можна описати так:

1. **Пошук теми**
2. **Узгодження теми з редакцією**
3. **Збір та аналіз інформації по темі**
4. **Знаходження контактів героїв**
5. **Домовленості про зйомку з людьми**
6. **Попереднє планування майбутнього репортажу**
7. **Організація виїзду знімальної групи**

8. **Організація роботи на місці подій:** це знову ж організація зйомок, що включає в себе орієнтацію на місці, комунікація з людьми з метою отримання відеоматеріалів, постановка завдань оператору (за його наявності), вирішення проблем та конфліктів, що можуть виникнути і т.д. Попередні задуми майбутнього репортажу корегуються згідно реалій дійсності, інколи змінюються докірінно.

9. **Робота безпосередньо як репортера.** Можемо відмітити, наскільки багато організаційних та творчих завдань покладені на журналіста, що його роль як людини, що збирає інформації, з'являються тільки на цьому кінцевому етапі роботи в полі.

10. **Робота над сценарієм відеорепортажу:** написання текстової версії відеорепортажу. Ця текстова версія повністю або частково може також послугувати, наприклад, основою для статті на сайті, заміток та описів під відео в соцмережах, месенжерах, тощо. Важливо, коли журналіст пише сюжет, він має мислити «картинкою», опиратись на відзняте, будувати сюжет виходячи з того відеоматеріалу, який є.

11. Після написання текстової версії його **перевіряє та корегує редакція**. Автор взаємодіє з редактором, може дискутувати стосовно внесених правок, що, часом, як і будь-яка інша робота з людьми, теж може забирати багато енергії.

12. **Монтаж сюжету** згідно написаного та узгодженого тексту. На цьому етапі відеорепортаж набуває своєї кінцевої форми, того вигляду у якому його побачить аудиторія.

13. Відеорепортаж віддається в редакцію, яка вже після перевірки, **направляє медіапродукт на платформи**.

Технічні засоби зйомки для створення відеорепортажів:

Технічні засоби зйомки визначають не лише якість візуального ряду, а й можливість оперативної роботи в польових умовах, особливо, коли йдеться про прикордонні території. Вибір техніки для створення відеорепортажів зумовлений умовами зйомки, тематикою, доступністю електроживлення, зв'язку, рівнем безпеки, мобільністю знімальної групи, її складом та вимогами до кінцевого формату матеріалу.

Основні технічні засоби, які ми використовували під час створення відеорепортажів:

1. Відеокамери та мобільні пристрої.

Для польових умов, характерних для прикордонної Чернігівщини, оператору доцільно застосовувати легкі цифрові камери, які забезпечать відповідний формат, якість та стабілізацію відео (типу *Sony α7 III і подібним*). Ця апаратура надає оператору необхідну мобільність, можливість швидко вмикати запис під час обставин об'єктивної дійсності, що стрімко

змінюються. Під час роботи над нашим проектом можливості використовувати таку апаратури не було. Оператор використовував відеорепортажну професійну камеру Panasonic AG-AC160, апарат дозволяє знімати у високій якості, але мінусами при динамічних зйомках є стабілізація відеозображення, що поступається сучасним мобільним пристроям, порівняно довший період налаштування, необхідність знімати зі штативу для стабільної картини – все це негативно впливає на мобільність, швидкість реагування оператора на події, що постійно і непередбачувано змінюються: можна втратити кадри, які могли б стати центральними, визначальними у відеорепортажі. Тому у випадках, коли важлива швидкість реакції, зйомку можна здійснювати на смартфони з високою якістю відеозапису. Ми використовували під час нашого проекту моделі від iPhone 12 mini до iPhone 15 Pro, а також Samsung S24 Ultra, ці телефони дозволяють знімати відео у досить високій якості. Мобільні телефони можуть використовуватися як повноцінний апарат для зйомки відеосюжетів, так і як додатковий – одна камера (мобільний телефон) у журналіста, інша камера – у оператора (дивитись додаток В).

Також для зйомки відео і запису звуку ми використовували наступну апаратуру:

- Накамерне світло PowerPlant VLO11A-150
- Батарея Baseus Adaman Metal 10000mAh PD/22.5W QC/3.0 Lightning (FPAD000001)
- Монопод для смартфона
- Мікрофон RODE VideoMic ME-C
- Радіосистема бездротова мікрофонна RODE Wireless GO II
- Риг (клітина) для смартфонів
- Акумулятор PowerPlant Sony NP-F970 DV00DV10:33
- Штатив для камери
- Стабілізатор для смартфона
- Павербанки

- Навушники з якісним мікрофоном для виходів у прямий етер

Це основний, але неповний список основних та допоміжних пристроїв, які використовували під час проєкту «Підготовка відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини» (дивитись додаток В).

Для зручності пристрої та документи які журналіст бере на зйомку відеорепортажу, поміщаються в рюкзак.

Через те, що працювати доводиться в зоні активних бойових дій, [5], потрібно не забувати про засоби індивідуального захисту такі як бронежилети, каски (дивитись додаток Г), аптечки.

Таким чином, оптимальний набір технічних засобів для зйомки відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини має поєднувати мобільність, надійність і якість. Умови регіону, зокрема розташування у зоні проведення активних бойових дій, вимагають від журналіста технічної гнучкості та готовності працювати у складних середовищах.

2.3. Конфліктно-чуттєва журналістика у висвітленні проблем жителів, вразливих прикордоння Чернігівщини та робота з героями

Робота журналістів, які трудяться на прикордонні Чернігівщини під час російсько-української війни, нерозривно пов'язана із висвітленням конфліктно-чуттєвих тем [13]. Журналісти, які працюють у зоні активних бойових дій (куди входять безпосередньо чотири прикордонні з Російською Федерацією громади Чернігівської області: Новгород-Сіверська, Семенівська, Корюківська, Сновська [16], не просто інформують про події, для цього було б достатньо звітів різноманітних державних інституцій; робота журналіста – це делікатний процес донесення історій людей, чиї життя безпосередньо зачеплені війною, втратами, невизначеністю та постійною загрозою.

У цьому контексті особливого значення набуває дотримання журналістами правил висвітлення конфліктно-чуттєвих тем і роботи з мешканцями, вразливими верствами прикордоння, що має, з нашої точки зору, ґрунтуватись на наступних ключових принципах:

1. Встановлення довіри та емпатія – цей принцип ми поставили першим серед інших в роботі з людьми на прикордонних територіях, що є зоною бойових дій, бо кожна історія звідти – це чиєсь зламане життя, втрачені сподівання, пережитий страх, стрес. Наші респонденти – герої журналістських сюжетів, довіряють інтерв'юєру свій біль, переживання. Цей перший принцип полягає в тому, щоб не зрадити цю довіру. Це означає слухати уважно, не перебивати, ставити чутливі запитання обережно та завжди пам'ятати про особистісний вимір кожної події. Сенсаційність, рейтинг – те, що є бажаними показниками журналістської праці, тут мають поступатись бажанню зберегти людську гідність, безпеку, психічне і фізичне здоров'я.

2. Об'єктивність та неупередженість – в даному контексті нашої розвідки це другий важливий принцип. Журналіст несе відповідальність перед усією громадою. У цьому принципі розкривається завдання надавати збалансовану інформацію, уникаючи однобокого висвітлення подій та емоційних маніпуляцій. Це особливо важливо на прикордонні. Інформаційна війна ведеться воєдино з безпосередньо бойовими діями. Проте журналіст має бути націленим на те, щоб показати різні точки зору, давати голос усім сторонам конфлікту (настільки, наскільки це етично можливо в умовах військової агресії), та чітко відокремлювати факти від думок, що є одним із стандартів журналістики [18].

3. Безпека та відповідальність – третій принцип: висвітлення конфліктних тем на прикордонні несе в собі реальні ризики як для кореспондентів, так і для респондентів, співрозмовників. Тому, перш ніж братися за будь-який матеріал, потрібно ретельно оцінити потенційні загрози. Важливо пам'ятати: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність,

недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» (ст. 3 Конституції України) [8]. Ризик для життя, порушення власної безпеки не вартує будь-якого ексклюзивного матеріалу. Важливо також усвідомлювати відповідальність за кожне опубліковане слово, адже в умовах конфлікту дезінформація може мати важкі наслідки.

4. Контекстуалізація та глибина – четвертий принцип: конфліктно-чуттєві теми не бувають простими та однозначними: за кожною інформаційною подією стоїть складна людська історія, політичні, соціальні та економічні передумови цієї події. Завдання журналіста – не лише повідомити про факт, але й допомогти аудиторії зрозуміти його глибинні причини та наслідки, знайти бекграунд. Це вимагає ретельного дослідження, аналізу та представлення інформації в широкому контексті, що, у свою чергу, потребує багато часу; і тут журналіст має знайти баланс між такими стандартами як оперативність, достовірність та повнота інформації.

5. Надія та відновлення. Це п'ятий принцип, який ми могли би включити як обов'язковий для роботи журналіста в умовах чернігівського прикордоння. Попри всю трагічність подій, що відбуваються на прикордонні, важливо знаходити історії про стійкість, взаємодопомогу та надію на майбутнє. Люди, які живуть в умовах постійного стресу, потребують не лише співчуття, але й віри в можливість змін на краще. Висвітлення історій про людей, про тих, які відбудовують своє життя після втрат, може стати джерелом натхнення та підтримки для інших.

Окреслені нами принципи конфліктно-чуттєвої журналістики в роботі із мешканцями, вразливими верствами населення прикордоння Чернігівщини є не просто теоретичним напрацюванням, це своєрідні реальні “дороговкази” нашої журналістської діяльності в умовах російсько-української війни, на які спираємося при створенні журналістських матеріалів – репортажів, інтерв'ю, нарисів та ін.

Для прикладу візьмемо репортаж «Прокидаюсь – стеля сиплеться на голову»: як росіяни обстрілювали Семенівську громаду, що на Чернігівщині» (дивитись додаток Д).

Місцевість: Семенівська громада Новгород-Сіверського району Чернігівської області.

Дата: 29 квітня 2023 року.

Опис події: «Тричі протягом останньої доби на Семенівську громаду Чернігівської області російська авіація скидала керовані бомби. 28 і 29 квітня Семенівщину обстрілювали з літаків, гелікоптерів, артилерії, мінометів» [12].

У процесі підготовки репортажу нами були проінтерв'ювані: Ганна Завадська (83 роки, пенсіонерка), жителька прикордонного села Костобобрів, яка втратила свій будинок внаслідок бомбардування, а її дочка втратила квартиру раніше через бойові дії у Маріуполі (звертаємо увагу на важливість дотримання журналістом, зокрема, принципу контекстуальності, що створює довірливі відносини із респондентом); Валентин, житель Костобоброва, пенсіонер, колишній прикордонник, у якого вибухом зруйнувало житло та пошкодило автомобіль; Валентин, інший житель Костобоброва, свідок подій, який активно допомагав односельцям розбирати завали; Людмила, жителька прикордонного міста Семенівка – ракета влучила поруч з її житлом, зруйнувала будівлі, її чоловік поранений, госпіталізований; Дмитро Шульга, сусід Людмили, будинок якого також пошкоджений вибуховою хвилею.

Отже, в процесі підготовки репортажу конфліктно-чуттєвої тематики нами висвітлювався широкий спектр проблем мешканців, вразливих верств громади, зокрема: переживання ними бойових дій; почування через поранення рідних, близьких, знищення майна; проблема, що виникла внаслідок можливого вимушеного переселення та переживання через це; психологічні травми та інші емоційні почуття; налагодження взаємодопомоги в громаді, а також надії на майбутнє та відбудову.

Під час зйомок репортажу виникало кілька потенційно конфліктних ситуацій, герої проявляли різний спектр емоцій: від агресії, в тому числі, до журналістів, які фіксували наслідки, до загального пригнічення через втрати і невизначеність стосовно власного майбутнього. Під час проведення інтерв'ю та збору інформації, в тому числі, задля врегулювання потенційних конфліктів ми активно застосовували вище вказані принципи:

1. Встановлення довіри та емпатія: на початку кожної розмови приділявся час для знайомства, пояснювалася мета роботи журналістів, просили дозвіл на використання коментарю та публікації імені респондента. Кожен зі співрозмовників був почутий, що допомагало не лише отримати необхідну інформацію, але й показати зацікавленість та повагу до їхніх почуттів. Уточнюючі питання задавались максимально коректно, щоб не підвищувати напруження людей, які і без того перебувають у стресовому стані. У ситуаціях розбіжностей намагалися знайти точки дотику або спільні цінності, які могли б зблизити позиції: журналіст, щоб викликати довіру, має проявити свої людські якості.

2. Об'єктивність та неупередженість: встановлення довіри та емпатія не мають завадити тому, щоб журналіст зберігав спокій та професійну дистанцію навіть у емоційно напружених моментах, не піддавався на провокації та не висловлював власних оціночних суджень, застосовуючи контроль емоцій та саморегуляцію.

3. Безпека та відповідальність: респондентам наголошувалося на їхньому праві не відповідати на певні питання або припинити інтерв'ю у будь-який момент. Це допомагало зняти напругу та відчуття примусу. Перед публікацією респондентам надавалася можливість ознайомитися з цитатами та фактами, які стосувалися їхніх історій, щоб уникнути неточностей та непорозумінь.

4. Контекстуалізація та глибина. Цей принцип використовувався з тієї точки зору, що у кожній історії є свій певний бекграунд, біда не ходить одна, як приклад Ганна Завадська, яка втратила житло на прикордонні

Чернігівщини, а її дочка втратила житло на протилежному боці України в Маріуполі. Використання принципу контекстуалізації також допомагає створити довіру та емпатію загалом у роботі журналіста.

5. Надія та відновлення: у матеріалі показано, як деякі герої зустріли біду, не впадали у відчай, вірячи у те, що все буде відбудовано, головне – це життя та здоров'я.

Отже, робота журналіста на прикордонні, в умовах військової агресії – це можливість бути голосом тих, хто часто залишається непочутим через свою віддаленість від решти країни, спричинену війною та географією, це можливість доносити правду про війну та її наслідки, сприяти розумінню та співчуттю в суспільстві. Дотримуючись цих простих, на перший погляд, правил та принципів, журналісти можуть гідно виконувати свою роботу в даних умовах та робити свій внесок у розбудову миру, більш справедливого та гуманного суспільства.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВІДЕОРЕПОРТАЖІВ ПРО ЖИТТЯ НА ПРИКОРДОННІ ЧЕРНІГІВЩИНИ

3.1. Загальна характеристика циклу відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини

Практична частина магістерського проєкту базується на створенні циклу відеорепортажів, присвячених життю мешканців прикордонних територій Чернігівської області. У цих матеріалах відображено соціальні, демографічні, економічні та гуманітарні аспекти життя громад, що безпосередньо відчувають вплив війни та близькість державного кордону з Росією.

Проєкт реалізовано в межах журналістської діяльності автора на платформі «Суспільне Чернігів» – регіональному підрозділі суспільного мовника. Створення циклу відеорепортажів дало можливість застосувати теоретичні знання, викладені у попередніх розділах, на практиці: від етапів пошуку тем і підготовки сценарію до організації зйомки, монтажу та публікації готового матеріалу.

Відеорепортаж обрано як основний жанр проєкту, адже він найповніше дозволяє поєднати елементи документальності, емоційної виразності та фактичної достовірності. У візуальній формі цей жанр здатний передати не лише інформаційний зміст подій, а й атмосферу прикордонного життя, характер людей, їхній побут, настрої та сподівання.

До циклу увійшло чотири відеорепортажі, кожен із яких висвітлює окрему проблему або явище життя прикордоння:

- демографічне вимирання сіл,
- вимушене переселення населення,
- наслідки воєнних обстрілів,
- стан сільського господарства у прифронтових громадах

Подальші підрозділи розкривають зміст і структуру кожного сюжету (3.2), а також узагальнюють результати публікації проєкту, зокрема статистику переглядів і характеристику аудиторії на платформі YouTube (3.3).

Вибір жанру відеорепортажу для реалізації цього проєкту обґрунтований тим, що відеорепортаж дозволяє глибше зануритися у події, передати атмосферу місця, емоційний стан героїв, візуально зафіксувати правду життя. У контексті документування прикордонного життя цей формат є доцільним, адже поєднує інформаційну насиченість, оперативність і художньо-емоційну виразність.

3.2. Тематика та сюжетна побудова відеорепортажів

3.2.1 Висвітлення теми демографічного занепаду вимирання сіл на прикордонні Чернігівщини

Тему демографічного занепаду та вимирання сіл на прикордонні Чернігівщини проявимо у відеорепортажі **«10 років одна у селі і без пенсії»** – перша історія з циклу (дивитись додаток Д) присвячена темі **«вимирання» села через історію життя однієї людини**, що живе без підтримки і сусідів. Через цей сюжет проєкт демонструє не абстрактні демографічні терміни, а персональну дольову перспективу. Відеорепортаж у цьому випадку виконує не лише інформаційну функцію, а й емоційну: відтворює відчуття простору й часу, порожнечу й пам'ять. Зйомки підкреслюють контраст минулого й теперішнього – кадри, що показують самотню жінку серед закинутих хат, в межах порожнього села. Жанровий вибір – репортаж тут, на нашу думку, найдоцільніший, бо дозволяє поєднати факти і суб'єктивність (особистий досвід героя).

Репортаж «10 років одна у селі і без пенсії» документує життя останньої мешканки села Селище, яке розташоване на прикордонній території Чернігівської області [9].

Жодної інформації про Селище, Семенівської громади в мережі, до появи відерепортажу нашого проєкту, не було. Пошук теми: відомості, стосовно того, що на прикордонні є таке село, і що в ньому живе остання жителька, ми знаходимо серед коментарів відео нейтрального поля, що на території громади, в одній з місцевих груп у соцмережі. Наступний крок: знайти ізольовану людину, у якої немає навіть телефону, працювати доводиться через органи місцевого самоврядування, старосту. Після цього автор репортажу має проявити організаційні вміння: домовитись про супровід до віддаленого села, транспорт-позашляховик, бо дороги з твердим покриттям до села немає, тільки польові дороги, розмоклі після весняних дощів, домовитись треба, щоб ці послуги надали безкоштовно, бо це наш бюджет не передбачає, треба проявити комунікативні здібності. Зйомку починаємо одразу, після входу до Селища, ми не знаємо, чи зустрінемо героїню майбутнього репортажу, але уже можемо робити матеріал про пригоду: подорож до безлюдного села, під час розвитку репортажу зберігаємо інтригу – чи знайдемо ми головну героїню, про це не знаємо ні ми під час зйомок, ні глядач починаючи переглядати репортаж, працюючи в непередбачуваних обставинах, ми з самого початку зйомки зв'язуємо події навколо нас у послідовний ряд, що стане основою майбутнього сюжету [4] не тільки про життя і проблеми героя, а пошук його.

Працюючи над відерепортажем автор перебуває в умовах, коли задум може не реалізуватись або помінятись кардинально. Коли процес зйомок завершується вдало: ми знаходимо головну героїню і викликаємо у неї довіру, вона розповідає нам свою історію, ми працюємо з відзнятим. Відзнятий матеріал дозволяє реалізувати задум, показати:

1. Символізм останнього жителя: героєм є одна людина – це сильний символізм: вона символізує «післясліддя» людей, які покинули село.

Через індивідуальну історію з'являється драматургія – не “просто демографічна статистика”, а життя людської долі на межі.

2. Контраст життя та простору: Порожні ландшафти, закинуті хати, природа, що «наступає» на забудову – усе це візуально підсилює почуття занепаду. У репортажі можна акцентувати, як камера показує не тільки героїню, а й «сліди життя» тих, хто пішов: зачинені двері, порожні городи, залишені речі.

3. Самотність і відсутність соціального забезпечення: Життя «без пенсії» означає не просто бідність – це відчуття відтинаності від державних систем соціального захисту. Важливо підкреслити, що герой не просто ізольований фізично, а також емоційно і адміністративно. Глибина самотності героїні ілюструється останнім кадром, який має вразити глядача, і це зробить цей репортаж таким, який запам'ятають (дивитись додаток Д).

Жанровий вибір – репортаж як стратегія присутності
У цьому випадку жанр відеорепортажу працює так: ти не просто повідомляєш, ти приводиш глядача «в це місце», зустрічаєш героїню і дозволяєш побачити її життєвий простір, почути її голос, відчувати час і тишу. Тут відео формує емоційний зв'язок, який важко передати текстом.

3.2.2. Вимушене переселення: людські історії прикордоння під час війни

Другий відеорепортаж циклу «Корови падали від втоми» документує виїзд останньої сім'ї з дітьми з села Михальчина Слобода Новгород-Сіверського району, що за три кілометри від кордону з Росією. Відеорепортаж про те, як родина разом із худобою й майном тікала від обстрілів, долаючи важкий шлях до населеного пункту, де їм пообіцяли житло [10].

Жанрово репортаж поєднує соціальний і військовий репортаж: він фіксує вимушене переселення як наслідок військових загроз, але через призму життя окремої родини. Формат відеорепортажу тут особливо вдало служить

завданню: він дозволяє глядачеві **відчути** атмосферу напруги і втрати, побачити реальні кадри дороги, застряглі машини, корів, дітей у переїзді – усе це створює ефект присутності.

Вибір жанру відеорепортажу для такого сюжету є обґрунтованим саме тому, що він дозволяє поєднати фактичне повідомлення (маршрут, переселення, допомога) з емоційною історією героїв, з візуальною і звуковою деталізацією. Через кадри та звук глядач отримує не лише інформацію, а враження – бачить розбиті дороги, чути травму машин у болоті, бачить втомлених дорогою дорослих та дітей дітей, змучених тварин (дивитись додаток Д)

Таким чином, цей відеорепортаж займає важливе місце в циклі: він висвітлює тему переселення, що є однією з ключових соціальних проблем прикордонного регіону у воєнний час.

Досвід роботи над цим репортажем також показав, наскільки неможливо спрогнозувати як все буде відбуватись під час зйомки. Репортаж, який отримав на завершальному етапі «Корови падали від втоми», планувався як історія про те, як родина переселенців заходить у будинок підготований для нею сільської громадою. А вийшла історія подорожі родини, що тікала від війни з одного краю прикордонної громади у інший. Це відеорепортаж про важку дорогу, яку мусить долати багатодітна родина та їхні свійські тварини. Тема змінилась у процесі зйомки, команда журналіст та опратор фільмували те, що відбувалось дорогою. Назва «Корови падали від втоми» виникла завдяки кадрам, на яких у корів, що їдуть у причепі майже добу, від втоми і напруження тремтять ноги.

Перший і другий відеорепортажі циклу об'єднує те, що це історії про подорож. Історії у яких ні журналісти, під час зйомок, ні потім під час перегляду глядачі не знають, що буде відбуватись далі і чим все завершиться. Це важливий чинник для утримання інтересу аудиторії під час перегляду відеосюжету.

3.2.3. Життя прикордоння в умовах постійних обстрілів

Відеорепортаж «Прокидаюсь – стеля сиплеться на голову» фіксує наслідки авіаударів по прикордонному регіону. Авіабомби впали по населеним пунктам громади: у селі Костобобров будинок жінки 83 років був майже знищений, вибух пошкодив фундамент, дах та авто на подвір'ї. У місті Семенівка кілька будинків зазнали пошкоджень, від вибуху повибивало вікна (дивитись додаток Д).

Чернігівщина – прикордонна зона з безпосереднім впливом бойових дій, що створює підвищений ризик для цивільного населення. Візуальні кадри – вирва у дворі, розбиті стіни, 83-річна жінка, яка голими руками згрібає скло від вибитих вікон її напівзруйнованого вибухом будинку, чоловік, що їде на понівеченій вибухом машині – передають не просто руйнування, а порушення базового відчуття безпеки, портерти цивільних людей, що страждають на фоні війни. На початку зйомки цього репортажу знімальна група зіткнулась з агресією одного з героїв. Конфлікт вдалось вирішити. Детально про це ми описали у розділі 2.3. Конфліктно-чуттєва журналістика у висвітленні проблем жителів, вразливих прикордоння Чернігівщини та робота з героями. Вміння вирішувати конфлікти під час роботи «в полі», ще одна важлива навичка журналіста.

3.2.4. Сільське господарство на прикордонні Чернігівщини в умовах війни

Четвертий репортаж нашого практичного проєкту «Остання ферма в бік кордону» роботи людей, які працюють у сільському господарстві на прикордонні Чернігівщини, поруч з кордоном країни-агресора під час війни (дивитись додаток Д).

Репортаж побудований на поєднанні спостереження, інтерв'ю та документальної фіксації реальності. У сюжеті відчутний баланс між інформаційною та емоційною складовими: журналіст не лише інформує про стан справ, а й вибудовує драматургію через людей, тварин, природу, що довкола [11].

З погляду жанрової специфіки цей матеріал належить до соціально-документального відеорепортажу.

Коли автор писав текст під відео (сценарій майбутнього репортажу: що за чим і як буде відбуватись) він опирався на словосполучення та речення, які ставали ключовими у тій чи іншій частині відео, наприклад: 0.7 сек відеорепортажу «... це останнє фермерське стадо, яке можна зустріти рухаючись на північ Новгород-Сіверської громади...» або одразу ж: «Пасуть стадо двоє пастухів і пес муха», таким чином ми переходим від локації до локації, від історії до історії. У цьому відеорепортажі ми нараховуємо 6 локацій і мінімум 4 повноцінні історії.

Відеорепортаж про останню ферму Чернігівщини можна розглядати як узагальнений образ прикордонного життя, де реалії війни переплітаються з сільською буденністю. Через емоційно насичену оповідь і візуальну виразність журналіст формує у глядача відчуття співприсутності.

3.3. Аналіз аудиторії відеорепортажів проєкту на платформі YouTube

Аналітика переглядів відеорепортажів, оприлюднених на YouTube-каналі «Суспільне Чернігів», засвідчує наявність стабільної зацікавленості аудиторії до тематики прикордонного життя Чернігівщини. Загальна кількість переглядів чотирьох відеорепортажів проєкту перевищила **893 тисячі**, що є значним показником для регіонального медіа. Найбільшу увагу глядачів привернув сюжет «**Одна без пенсії у безлюдному селі**», який набрав понад пів мільйона переглядів і викликав широку дискусію в коментарях. Це

свідчить про потужний емоційний відгук аудиторії на тему демографічного занепаду прикордоння. Загалом можна спостерігати, що контент споживають переважно **глядачі середнього та старшого віку** (дивитись додаток Е).

За узагальненими показниками, **переважає аудиторія віком від 45 до 64 років**, частка якої коливається від 40 до 55 % залежно від конкретного сюжету. Значну частку також становлять користувачі вікової категорії **35–44 роки (приблизно 15–20 %)**. Молодша аудиторія (до 24 років) становить незначний відсоток переглядів – до 5 %. Такий розподіл вікових груп пояснюється тематикою відеорепортажів: матеріали, що розповідають про демографічну кризу, війну, евакуацію населення, життя на фермах і наслідки обстрілів, є більш релевантними для глядачів старших поколінь, які мають життєвий досвід та глибше відчують соціальну проблематику регіону.

Щодо **гендерного складу**, у середньому **жінки становлять 55–60 %**, а **чоловіки – 40–45 %** аудиторії. Такий баланс свідчить про універсальний характер поданої тематики, яка поєднує соціальну чутливість (зокрема теми евакуації, побутових труднощів, збереження родин) і репортажні елементи воєнної реальності.

Географічна структура переглядів також демонструє виразну національну орієнтацію: **понад 60–80 % переглядів надходять з України**. Решта переглядів походить з-за кордону: **2–10 % з Росії, 1–4 % – з Білорусі**, а також певна частка з **Німеччини, Польщі та США**. Такий розподіл зумовлений як наявністю вихідців з України, так і загальним інтересом міжнародної аудиторії до гуманітарних аспектів війни в Україні.

Варто зазначити, що **близько 90–95 % переглядів здійснюють невідомі користувачі**, що вказує на потенціал для подальшого розвитку підписної бази.

Основні показники аудиторії відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини (за даними YouTube-аналітики) станом на 24.10.2025 рік подано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні показники аудиторії відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини (за даними YouTube-аналітики станом на 24.10.2025 року)

	Назва відеорепортажу	Провідна вікова група	Гендерний склад	Найактивніші регіони переглядів	Частка підписаних користувачів	Кількість переглядів тис.
1	«Одна без пенсії у безлюдному селі»	55–64 роки (28,3%), від 65 років (31,2%)	Жінки – 60,7%; чоловіки – 39,3%	Україна – 81,1%; Росія – 2,1%; Німеччина – 2,1%; Польща – 1,7%	5,1%	507
2	«Остання родина втекла з Михальчиної Слободи»	45–54 роки (20,9%), 55–64 роки (27%)	Жінки – 45,3%; чоловіки – 54,7%	Україна – 62,4%; Росія – 10%; Білорусь – 4%; Німеччина – 3,2%; Польща – 2,8%	5,9%	264
3	«Прокидаюсь – стеля сиплется на голову»	45–54 роки (21,4%), 55–64 роки (24,1%)	Жінки – 56,4%; чоловіки – 43,6%	Україна – 62,9%; Росія – 6,4%; Німеччина – 1,5%; Польща – 1,5%; Білорусь – 1,1%	20,4%	12
4	«Як живе остання ферма на Чернігівщині в бік російського кордону»	45–64 роки (близько 50%)	Жінки – 52%; чоловіки – 48% (усереднено)	Україна – 70%; Польща – 5%; Німеччина – 3% (орієнтовно)*	7.3%	110

У межах розділу було проаналізовано практичний досвід створення циклу відеорепортажів про життя на прикордонні Чернігівщини. Це відбувалось з в умовах російської військової агресії, що позначилось на тематиці відеорепортажів. Реалізація проекту засвідчила, що жанр відеорепортажу є ефективним інструментом для передачі реалістичної картини життя місцевих громад, адже він поєднує візуальну достовірність, документальність і глибоку емоційну складову.

Кожен з чотирьох відеорепортажів виконує окрему тематичну функцію: висвітлює демографічну кризу сільської місцевості, розкриває проблеми вимушених переселенців, демонструє наслідки бойових дій та обстрілів, а також показує адаптацію аграрного сектору в умовах війни. Разом вони створюють комплексний соціально-інформаційний портрет прикордоння, де війна й мирне життя співіснують щодня.

Аналіз аудиторії підтвердив суспільний запит на такий контент – загальна кількість переглядів відеорепортажів на платформі YouTube перевищує 890 тисяч. Це свідчить про високий інтерес глядачів до локальної журналістики.

ВИСНОВКИ

У магістерському практичному проєкті «Підготовка відеорепортажів про прикордонне життя Чернігівщини» здійснено комплексне дослідження теоретичних, технологічних і практичних аспектів створення журналістських відеорепортажів у сучасних умовах.

У теоретичній частині розглянуто еволюцію жанру репортажу та його відеоформату, визначено основні риси, принципи і завдання цього жанру в сучасному медіапросторі. Репортаж, зокрема відеорепортаж, було охарактеризовано як оперативний, фактологічний і водночас емоційний жанр, що поєднує документальність і творчу інтерпретацію подій. Визначено, що в умовах цифрових медіа він зазнає значних трансформацій – від традиційного телевізійного формату до мультимедійного, інтерактивного, здатного взаємодіяти з аудиторією через соціальні платформи.

У другому розділі проаналізовано соціально-інформаційний контекст прикордоння Чернігівщини, що з лютого 2022 року перебуває під постійною загрозою обстрілів і дестабілізації. Показано, що регіон є одним із найбільших за площею (31,9 тис. км²) і водночас одним із найменш заселених в Україні, що створює складне тло для журналістських досліджень тем демографічного занепаду, вимушеної міграції, соціальної ізоляції та відновлення життя після бойових дій.

Окрему увагу приділено технічним аспектам підготовки відеорепортажів. Розглянуто основні засоби зйомки, запису звуку, освітлення та монтажу, а також організаційні етапи роботи журналістської групи. Підкреслено, що якість технічного виконання безпосередньо впливає на сприйняття репортажу глядачем, його емоційний ефект та достовірність.

У практичній частині проєкту представлено цикл чотирьох відеорепортажів, створених для телеканалу та YouTube-платформи «Суспільне Чернігів». Кожен із них розкриває окремий аспект життя прикордоння:

- **демографічна криза** – історії людей, які залишилися в напіввимерлих селах, де проживає одна або дві особи;
- **тема вимушених переселенців** – документування евакуації мешканців із прикордонних сіл;
- **військові обстріли** – показ наслідків атак по цивільних об'єктах і населених пунктах;
- **соціальна стійкість і праця** – життя фермерського господарства, яке продовжує роботу біля самого кордону.

Відеорепортажі поєднують фактичну точність, живі свідчення очевидців і художню виразність кадру. Вони не лише фіксують події, а й зберігають пам'ять про реалії життя прикордонних громад, стаючи важливим елементом регіональної документалістики.

Проведений аналіз аудиторії на платформі YouTube засвідчив значний глядацький інтерес до створеного циклу: загальна кількість переглядів перевищила **890 тисяч**. Це свідчить про високу суспільну потребу в достовірних, людських і документально точних історіях із прикордоння.

Узагальнюючи результати, можна зробити висновок, що:

1. Відеорепортаж залишається одним із найефективніших жанрів соціальної журналістики, здатним створювати довіру до медіа через документальність і присутність журналіста на місці подій.
2. У контексті війни та кризових явищ цей жанр виконує не лише інформаційну, а й гуманістичну функцію – підтримує суспільну солідарність, фіксує історичну пам'ять і формує емпатію.
3. Практична реалізація проєкту довела, що навіть у складних умовах прикордоння можливо створювати професійний, змістовний і суспільно значущий контент, який резонує з широкою аудиторією.

Отже, магістерський проєкт не лише узагальнює особистий досвід автора у сфері відеожурналістики, але й демонструє потенціал публіцистичного відео як інструменту осмислення соціальних процесів і донесення правди про життя людей у прикордонних регіонах України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баришполець О. Т. *Український словник медіакультури*. Київ, 2014. С. 27.
2. Бідзілля Ю. М. *Словник журналіста*. Ужгород, 2007. С. 60.
3. Глюк А. *Чи потрібна журналістам емоційна грамотність?* European Journalism Observatory, 2019. URL: <https://ua.ejo-online.eu/4536/etyka-ta-yakist/journalists-and-emotional-literacy>
4. Гринчишин Д. Г. *Короткий тлумачний словник української мови*. Київ : Видавничий центр «Просвіта», 2010. С. 459, 533.
5. Державна служба статистики України. *Чисельність наявного населення України на 1 січня 2022 року : статистичний збірник*. Київ, 2022. С. 46.
6. Здоровега В. Й. *Теорія і методика журналістської творчості*. 2-ге вид. Львів : ПАІС, 2004. С. 74–83, 174.
7. Здоровега В. Й. *Теорія і практика радянської журналістики: основи майстерності*. Львів : Видавництво Львівського університету, 1989. С. 174–175.
8. Конституція України : станом на 1 жовтня 2017 р. / Верховна Рада України. Київ : Право, 2017. 93 с.
9. Коцебчук О. *Репортаж «10 років одна в селі і без пенсії»*. URL: https://youtu.be/hDzejmlkDes?si=2ZfKWSdN_lJm7Td
10. Коцебчук О. *Репортаж «Корови падали від втоми»*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XBRdMXL-YR8&t=88s>
11. Коцебчук О. *Репортаж «Остання ферма в бік кордону»*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=33XoF3PrGuQ>
12. Коцебчук О. *Репортаж «Прокидаюсь – стеля сиплеться на голову»: як росіяни обстрілювали Семенівську громаду, що на Чернігівщині*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4aGwSCwYLnS&t=161s>
13. Коцебчук О. *Конфліктно-чуттєва журналістика у висвітленні проблем мешканців, вразливих верств прикордоння Чернігівщини. // Науковий вимір*

- соціально-педагогічних проблем сьогодення : зб. матеріалів IX Міжнар. наук.-практ. конф. Ніжин, 28 травня 2025 р. Ніжин, 2025. С. 58.*
14. Ковалів Ю. І. *Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 2.* Київ : ВЦ «Академія», 2007. С. 161.
 15. Михайлин І. Л. *Основи журналістики : підручник.* Київ: Центр вільної преси, 2002. С. 379.
 16. Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією : наказ Міністерства розвитку громад та територій України № 376 від 28.02.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-25#Text>
 17. Портал «Децентралізація». *Територіальний устрій Чернігівської області.* URL: <https://decentralization.ua/areas/0462>
 18. Редакційні засади інформаційного мовлення ПАТ «Національна суспільна телерадіокомпанія України».* Київ, 2020. С. 9.
 19. Семашко Т. Ф. *Методичні рекомендації до курсу «Інформаційні жанри журналістики» для підготовки фахівців ОКР «Бакалавр» зі спеціальності 061 «Журналістика».* Київ : ТОВ «КОМПРІНТ», 2023. С. 28.
 20. Суспільне Мовлення. *Барометр довіри до новин : повний звіт.* 2025. С. 3.
 21. Суспільне Чернігів. *Населення Семенівської громади скоротилося вдвічі у порівнянні з початком повномасштабного вторгнення : евакуація людей на Чернігівщині.* URL: <https://suspilne.media/chernihiv>
 22. Центр соціальних та маркетингових досліджень «СОЦИС». *Соціально-політична ситуація в Україні.* 2025. URL: <https://socis.kiev.ua/wp-content/plugins/pdfjs-viewer-shortcode/pdfjs/web/viewer.php?file=/wp-content/uploads/2025/06/2025-06-25.pdf>
 23. Хітрова Т. В. *Репортерська праця : навчально-методичний посібник для студентів.* Запоріжжя : КПУ, 2008. 103 с.
 24. Онлайн-енциклопедія «Вікіпедія». *Репортаж.* URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Репортаж>

25.Index Minfin. *Населення Чернігівської області.* URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/chernigovskaya/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Статистичні дані щодо населення Чернігівської області

У цьому додатку наведено ключові демографічні та територіальні показники Чернігівської області, що демонструють її значення в контексті підготовки відеорепортажів про прикордонне життя регіону.

Таблиця 1. Ключові показники Чернігівської області

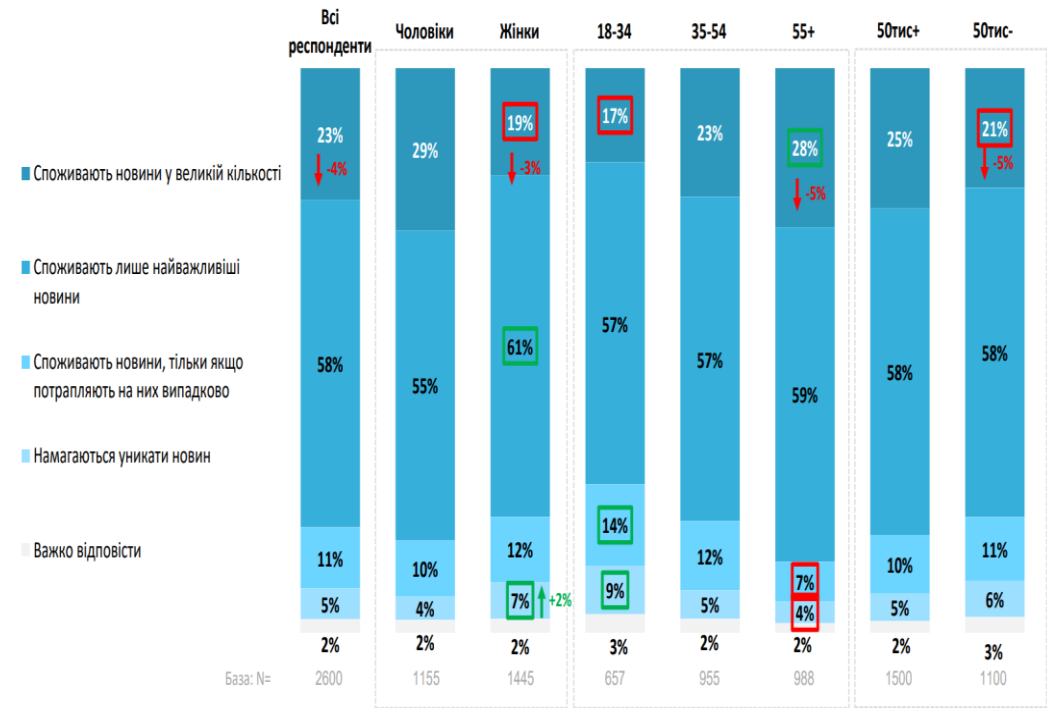
Показник	Значення	Коментар / місце в Україні
Площа області	31 865 км ²	Третє місце серед областей України за площею
Населення	≈ 959 300 осіб	Дані на початок 2022 року
Густота населення	≈ 30 осіб / км ²	Один із найнижчих показників в Україні

Джерело: Державна служба статистики України, 2023 р.

ДОДАТОК Б

**СУСПІЛЬНЕ
МОВЛЕННЯ** **Активність споживання новин у листопаді 2024**
у статево-віковому розрізі та за розміром населеного пункту

Інтенсивність споживання новин продовжує знижуватися серед вікової групи 55+, мешканців маленьких міст та сіл. Також у поточній хвилі знизились споживання серед жінок.

База: всі респонденти (18+, Вся Україна)

Q. Оберіть, будь ласка, твердження, що найкраще відповідає Вашому споживанню новин.

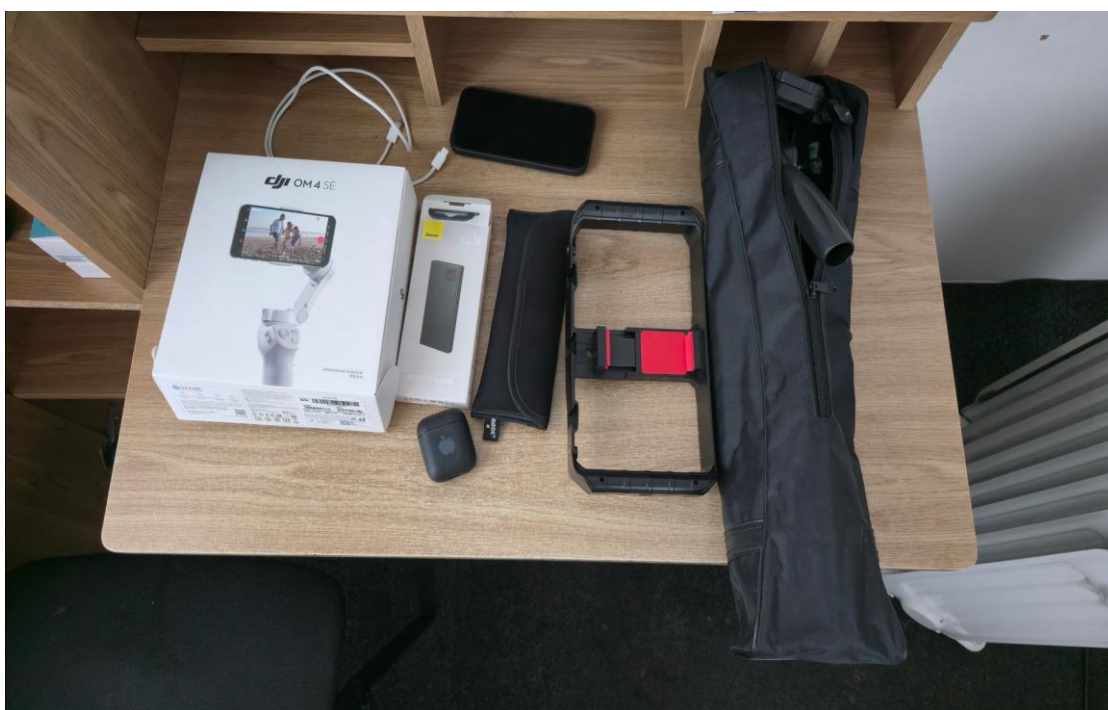
↑↓ Статистично значущо вищий / нижчий показник, порівняно з попереднім періодом дослідження

Статистично значущо вищий / нижчий показник для вікової групи, порівняно з показником загалом; жінок порівняно з чоловіками; 50тис- порівняно з 50тис+

ДОДАТОК В

Пристрої та речі, які використовувались для зйомок репортажів на прикордонні Чернігівщини

ДОДАТОК Г

Бронежилети та каски знімальної групи

ДОДАТОК Д

**Перелік відеорепортажів, що входять до циклу
«Прикордонне життя Чернігівщини»**

Автор: Коцебчук Олексій

№	Назва відеорепортажу	Посилання	Хрон.(хв) дата
1	«10 років одна у селі і без пенсії»	https://youtu.be/hDzejmlkDes?si=2ZfKWSdN__lJm7Td	4.00 14.05.2024
2	«Корови падали від втоми»	https://www.youtube.com/watch?v=XB RdMXL-YR8&t=88s	6.08 30.03.2023
3	«Прокидаюсь стеля сиплеться на голову»	https://www.youtube.com/watch?v=4aGwSCwYLnS&t=30s	5.12 29.04.2023
4	«Остання ферма в бік кордону»	https://www.youtube.com/watch?v=33XoF3PrGuQ	7.23 14.11.2023

ДОДАТОК Е

Скрін аудиторії відеорепортажів проєкту на платформі Youtube

